

Montserrat Roig

Het paarse uur

Roman

Vertaald uit het Catalaans
door Adri Boon

Met een nawoord van
Dieuwertje Mertens

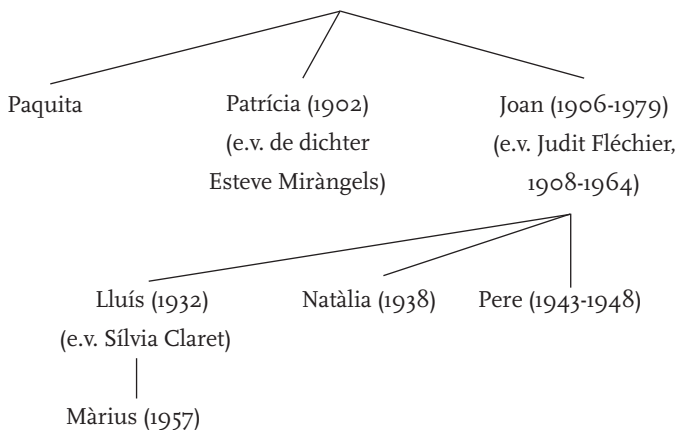
Cossee
Amsterdam

Voor Tertu Eskelinen, die tijdens een paarskleurige
avondschemering naar me luisterde.

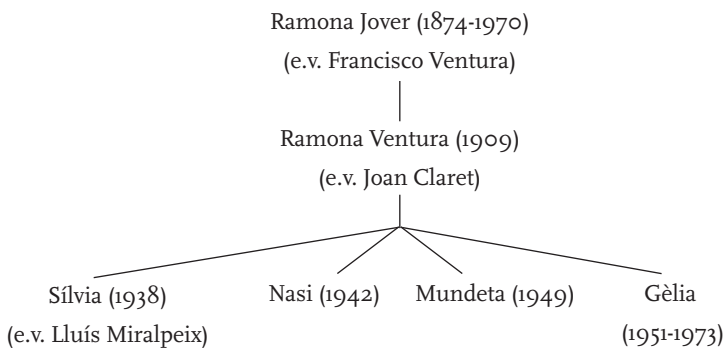
Voor Juan Manuel Martín de Blas, die me vertelde dat de
dageraad soms dezelfde kleur had.

En, zoals altijd, voor Joaquim Sempere.

FAMILIE MIRALPEIX

FAMILIE VENTURA-CLARET

At the violet hour, when the eyes and back
Turn upward from the desk, when the human engine
waits
Like a taxi throbbing waiting,
I Tiresias, though blind, throbbing between two lives,
Old man with wrinkled female breast, can see
At the violet hour

T.S. Eliot, *The Waste Land*

Voorjaar 1979

Op een dag kreeg ik van mijn vriendin Natàlia wat aantekeningen die ze had gemaakt over haar tante, Patrícia Miralpeix, en ook een paar brieven van Kati en het dagboek van Judit Fléchier, haar moeder. Niet dat Judit nu echt een dagboek had bijgehouden, het waren eerder losse, gedateerde papieren. Na de dood van Joan Miralpeix, Natàlia's vader, vond tante Patrícia die papieren en gaf ze ze aan haar nicht. Veel stelde het niet voor. Natàlia stuurde de hele bundel naar mij en een paar dagen later belde ze.

‘Mijn tante heeft me heel deze papierwinkel gegeven en zei dat ik ermee mocht doen wat ik wilde. Ik dacht dat jij er iets aan zou kunnen hebben. Ik zou het leuk vinden als je wat schreef over moeder en Kati. Zoals je zou doen over jou en over mij.’

Ik had net een heel boek geschreven over de Catalanen in de concentratiekampen van de nazi's en eerlijk gezegd was ik wel even klaar met wroeten in het verleden. Het verhaal van de deportatie had me sceptisch gemaakt en ik was er behoorlijk ziek van. En nu wilde Natàlia dat ik me onderdompelde in de wereld van twee vrouwen die ik niet had gekend, al had ik het een en ander over hen geschreven in eerdere romans. Op

dat moment was het iets wat me niet erg interesseerde. Een week lang lag de dikke envelop op het bureau in het kantoor – kort daarvoor had Ferran al zijn mappen meegenomen en nu was er meer ruimte. Ik durfde de envelop niet te openen. Het idee om te schrijven over twee vrouwen uit de bourgeoisie, die zich hun positie niet bewust waren, trok me helemaal niet. Ik besloot Natàlia te bellen.

‘Luister, ik heb eigenlijk geen zin om het opnieuw te hebben over je moeder en Kati. Het verhaal is al verteld.’

‘Lees het nou maar eerst,’ zei Natàlia. ‘Je hoeft niet meteen een biografie te schrijven. Ik heb er veel aan gehad.’

Wat ik haar probeerde duidelijk te maken was dat Kati en Judit mensen waren, geen personages. Waarom het nu weer over hen hebben terwijl er nog zo veel reportages gemaakt moesten worden? Voor mij waren Kati en Natàlia’s moeder dood, morsdood. Ik wilde Natàlia vertellen dat er dagen waren dat ik bijna niet naar buiten durfde te gaan omdat ik dan al die hopen zag waarin de portiersters van de Eixample zich schuilhielden. Zonder daglicht, zonder frisse lucht. Dat ik er niet tegen kon te moeten kijken naar de grauwe huid en de doffe ogen van mijn portierster, een vrouw die amper de straat op kwam, die leefde als een mol en de godganse dag in de stank van butaangas zat, dat ik wegvluchtte zodra ze begon te vertellen hoe in haar dorp ergens in Castilië de mensen maar twee keer per jaar vlees aten, tijdens het jaarfeest en op de dag dat de graanoogst binnen was gehaald. Ik wilde haar eraan herinneren dat we elkaar had-

den beloofd een boek te maken over de krankzinnige vrouwen die verkommerden in het gekkenhuis van Sant Boi. En dat we ook nog een reportage zouden maken over Maria Felicitat, het meisje dat door haar moeder in een woninkje van vijftienvierkante meter met een hamer was doodgeslagen.

Elk mens heeft zo veel gezichten... En het is al heel wat als het je lukt om in een roman daar drie of vier van naar voren te laten komen. Desondanks beloofde ik Natàlia dat ik alles zou lezen. Ze wachtte mijn antwoord niet af, de volgende dag reikte de portierster mij een brief aan die persoonlijk was afgegeven. Ik weet niet of het Natàlia's brief was, of de papieren van Judit en Kati, of misschien de leegte die Ferrans vertrek had achtergelaten, maar feit is dat ik besloot toch iets te schrijven over Judit en Kati, al wist ik nog niet wat. Maar laat ik eerst Natàlia's brief weergeven:

Het is nu vijf jaar geleden dat ik naar Barcelona terugkeerde en ik voel nog steeds de vermoeidheid van de eerste dag, toen ik mijn intrek nam in het appartement van tante Patrícia en vaststelde dat de tuin met de citroenboom niet meer bestond. Rondlopend over de binnenplaats met de dakramen gevat in een rand bitumen probeerde ik de tuin van mijn kindertijd terug te halen. Ik wilde me herinneren hoe de bladeren van de citroenboom ook alweer roken. Ik wilde weer het water uit de amorette horen klateren, het knerpen van het grind onder mijn voeten...

Ik heb het idee dat we niet in staat zijn de werkelijkheid op waarde te schatten zolang die werkelijkheid nog geen herinnering is geworden. Alsof we zo opnieuw tot leven willen komen. Daarom geloof ik dat literatuur nog steeds zin heeft. Literatuur is geen geschiedenis. Literatuur verzint het verleden op basis van een paar dingen die waargebeurd zijn, ook al is het in onze verbeelding.

Ik wilde weer het glanzende groen van de klimop zien, maar tevergeefs. De contouren van de blaadjes kreeg ik niet scherp, de exacte kleur doemde niet op, het bleef bij een vaag beeld, een schaduw. De herinnering bestond uit een verzameling kleuren, geuren, die willekeurige vormen aannamen. Ik construeerde het verleden al naargelang mijn indrukken, ik maakte er mijn eigen tijd van.

Maar ik wilde het niet hebben over de citroenboom, over de giftige aanraking van de bladeren van de oleander, over de geur van tante Patrícia's tuin.

Al vier jaar maak ik nu foto's van wat we de werkelijkheid noemen. Ik heb er succes mee, iets wat me niet erg vleit. Ik ken de misère van het land. Critici zeggen over mij dat ik een van de beste fotografen van Catalonië ben. Ze gebruiken daarvoor de mannelijke meervoudsvorm, want als ze de vrouwelijke meervoudsvorm zouden gebruiken zou ik niet weten met wie ik vergeleken kon worden... Daarbij vind ik het wel grappig de beste in wat dan ook te zijn in zo'n klein land als het onze! Een tijdlang geloofde ik het ook nog. Als je een beetje met je hoofd